

Ár 2014, fimmtudaginn 9. október, er á dómþingi Héraðsdóms Reykjaness, sem háð er að Fjarðargötu 9, Hafnarfirði, kveðinn upp í málinu nr. S-5/2014:

Ákærvaldið

(Karl Ingi Vilbergsson ftr.)

gegn

Sveinbjörgu Vilhjálmsdóttur

(Ragnheiður Elfa Þorsteinsdóttir hdl.)

svohljóðandi

dómur :

Mál þetta, sem þingfest var 28. janúar 2014 og dómtekið 12. september sl., var höfðað með ákæru útgefinni af lögreglustjóranum á höfuðborgarsvæðinu, dagsettri 21. desember 2013, á hendur Sveinbjörgu Vilhjálmsdóttur, kt. 000000-0000, Bjarnastaðavör 1, Álftanesi, fyrir brot gegn lögreglulögum, með því að hafa mánudaginn 21. október 2013, um kl. 13:35, í Garðahrauni í Garðabæ, neitað að hlýða ítrekuðum fyrirmælum lögreglu um að flytja sig um set, en ákærða var stödd á vinnusvæði, þar sem unnið var að lagningu nýs Álftanesvegar, rétt norðnorðvestan við Garðastekk. Telst brotið varða við 19. gr., sbr. 41. gr., lögreglulaga nr. 90/1996. Þess er krafist að ákærða verði dæmd til refsingar og til greiðslu alls sakarkostnaðar.

Ákærða mætti við þingfestingu málsins þann 28. janúar sl. og neitaði sök. Skilaði ákærða greinargerð þann 24. febrúar sl. og krafðist þá þess að málinu yrði vísað frá dómi en til vara sýknu. Þá krafðist ákærða þess að sækjandi málsins, Karl Ingi Vilbergsson aðstoðarsaksóknari, viki sæti í málinu með vísan til 26. gr., sbr. 6. gr., laga nr. 88/2008, en ákærða hygðist leiða sækjanda sem vitni í væntanlegri aðalmeðferð málsins. Fór málflutningur um þessa kröfu ákærðu fram, í máli nr. S-2/2014, sem er nákvæmlega eins mál og þetta mál, þann 24. mars sl. og var kröfum ákærða í því máli hafnað. Var sú niðurstaða staðfest í dómi Hæstaréttar Íslands í

málinu nr. 254/2014 þann 8. maí sl. Ákærða óskaði í framhaldi eftir fresti til að leggja fram frekari gögn, sem hún gerði í þinghaldi 5. júní sl. Fór aðalmeðferð fram 11. og 12. september sl. og var málið dómtekið að málflytningi loknum.

Málsatvik.

Óumdeilt er að unnið var um þessar mundir í Garðahrauni, eða Gálghahrauni eins og það er nefnt, í Garðabæ við lagningu nýs vegar til Álftaness. Hefur sú vegalagning sætt mótmælum og einstaklingar mótmælt henni með því að mæta á vinnusvæði Vegagerðarinnar og reynt að tefja eða stöðva vegalagninguna. Undir rekstri málsins lýstu ákærðu öll, í málum S-1/2014 til og með S-9/2014, að þau hafi verið í Gálghahrauni umrætt sinn í mótmælaskyni og hafi mótmælin verið friðsamleg en það sé stjórnarskrárbundinn réttur hvers manns að tjá sig opinberlega og halda uppi friðsamlegum mótmælum. Enginn ágreiningur er um það að þátttaka ákærðu í ofangreindum mótmælum hafi verið á friðsamlegum nótum. Þá er ekki ágreiningur um það að umræddan dag hafi Vegagerðin hafið ruðning í Gálghahrauni fyrir nýju vegastæði. Samkvæmt því sem næst verður komist hafi lögreglu verið gert viðvart deginum áður eða samdægurs um að hætta væri á að mótmælin, sem voru daglega í Gálghahrauni, myndu hugsanlega tefja eða koma í veg fyrir framkvæmdir. Hafi lögreglan því verið með viðbúnað og komið á svæðið umræddan morgun.

Þá liggur fyrir að eftir að verktakar hófu vinnu þá hafi merkingar utan um væntanlegt vinnusvæði, eftir framgangi verksins, verið færðar til þannig að ljóst væri hvar vinnuvélar færu um. Við þá framkvæmd hafi mótmælendur verið komnir inn fyrir merkt vinnusvæði og á svæði þar sem jarðvinna færi fram.

Þá er ekki um það deilt að lögreglan hafi gefið fyrirmæli í gjallarhorn um að mótmælendum væri gert að rýma vinnusvæðið. Sumir gerðu það en aðrir ekki. Þá er það sammerkt með öllum málunum að öll ákærðu höfðu verið handtekin fyrr um morguninn fyrir að óhlýðnast fyrirmælum lögreglunnar. Ágreiningur er um hvort lögreglan hafi gefið hverjum og einum ákærðu fyrirmæli og viðvörðun um handtöku ef þau hlýddu ekki þessum fyrirmælum og þá hvort þau hafi verið innan eða utan merktis vinnusvæðis.

Í upplýsingaskýrslu lögreglu um atvikið segir að ákærða hafi farið fram fyrir merkta leið vegavinnuvéla. Hafi ákærðu verið gert það ljóst að um væri að ræða vinnusvæði og henni væri óheimilt að fara þar um. Hafi ákærða mótmælt því og sagst vera í fullum rétti til að fara þar um, enda hafi hún farið út fyrir keilur og merkingar. Þá hafi verið skýrt út fyrir henni að lögreglan væri að loka því svæði og ákærðu væri ekki stætt á því að fara út fyrir keilur og svo inn fyrir aftur. Hafi ákærðu verið kynnt greinilega að þetta væru fyrirmæli lögreglu og hún mætti ekki fara inn á það svæði en ákærða ekki hlýtt því og hafi hún lagst niður á merktri leið gröfunnar. Vegna annarra brýnni verka hafi ákærða ekki verið borin strax út af svæðinu en þegar lögregla kom aftur að til að ræða við hana hafi grafan verið komin alveg að henni þannig að hætta gat skapast af. Hafi ákærðu þá ítrekað verið kynnt að henni væri óheimilt að vera þarna og boðið að ganga sjálfviljug í burtu. Ákærða hafi neitað að standa upp og hafi hún þá verið handtekin og sett á börur og borin út af svæðinu að lögreglubifreið. Þegar þangað var komið hafi ákærða gripið í handfang lögreglubifreiðar og reynt að halda sér þar og neitað að fara upp í lögreglubifreiðina. Hafi þurft að færa ákærðu í grunntök og leiða hana inn í lögreglubifreið.

Í yfirheyrslu hjá lögreglu kvaðst ákærða ekki hafa verið inni á afmörkuðu svæði heldur hafi hún verið stödd á svæði sem ekki hafi verið afgirt þegar borði hafi verið strengdur utan um það svæði sem hún var þegar komin inn á. Þá kvaðst ákærða hafa fengið fyrirmæli frá lögreglu um að yfirgefa svæðið eftir að búíð var að girða það af. Ákærða kvaðst hafa verið miður sín yfir þessu öllu og því ekki verið að hlusta. Ákærða tók fram í skýrslunni að lögreglukona hafi reist börur, sem hún var borin á, snögglega upp þegar þau komu að lögreglubifreiðinni og ákærðu sundlað og þess vegna gripið í handfang bifreiðarinnar.

Þá liggur fyrir að ákærða hafði verið handtekin fyrir um morguninn fyrir sömu háttsemi en sleppt í kjölfarið.

Skýrslur fyrir dómi.

Ákærða kom fyrir dóminn og lýsti atvikum þannig að hún hafi verið að ganga um hraunið fram hjá lögreglumanni, sem hafi verið með borða, en á ómerktu svæði. Lögreglumaðurinn hafi sagt henni að það væri óheimilt að fara inn á svæðið. Lögreglumaðurinn hafi tekið í hana og sagt að henni væri óheimilt að fara inn á svæðið. Ákærða hafi slitið sig lausa og gengið áfram gegnum hraunið. Hún hafi verið orðin dauðþreytt, enda búin að ganga mikið þennan dag, og því lagst niður. Næsta sem ákærða hafi orðið vör við var að lögreglumenn hafi komið og sett borða í kringum hana og lögreglumenn komið og sett hana á börur og borið hana burt af svæðinu að lögreglubifreið. Þar hafi börurnar verið lagðar niður og henni sagt að standa upp. Ákærða hafi ekki brugðist strax við og lögreglukonan þá lyft höfðalaginu á börunum þannig að ákærða hafi staðið upp og dottið á lögreglubifreiðina. Þar sem ákærða hafi verið búin að liggja svo lengi sem hún hafði gert þá hafi lögreglukona komið og tekið hana lögreglutökum. Aðspurð hvort ákærða hafi neitað að hlýða fyrirmælum lögreglunnar kvaðst ákærða aldrei hafa sagt nei og neitaði að svara spurningunni á annan hátt.

Vitnið A lögreglumaður kom fyrir dóminn og kvaðst hafa verið á vettvangi þegar ákærða var handtekin. Kvað vitnið að ákærða hafi fengið ítrekuð fyrirmæli um að yfirgefa svæðið, standa upp og yfirgefa það svæði sem jarðýtan átti að fara um. Ákærða hafi ekki hlýtt því. Þá neitaði vitnið því að snúið hafi verið upp á höndina á ákærðu við lögreglubifreiðina, hönd hennar hafi verið losuð af handfangi lögreglubifreiðarinnar þegar ákærða neitaði að sleppa handfanginu.

Vitnið B lögreglumaður kom fyrir dóminn og staðfesti að ákærða hafi fengið skýr fyrirmæli um að yfirgefa svæðið áður en hún var handtekin en það hafi þurft að bera hana út af svæðinu.

Vitnið C, lögreglumaður og stjórnandi á vettvangi, kom fyrir dóminn og kvaðst hafa verið stjórnandi aðgerða á vettvangi. Kvaðst vitnið aðspurt ekki muna hversu lengi undirbúningur aðgerða hafi staðið en lögregla hefði margoft verið búin að fara á svæðið vegna mótmæla á fyrri stigum. Aðspurt um sektargerðir frá föstudeginum 18. september 2013 kvaðst vitnið ekki geta svarað fyrir um tilkomu sektargerða í málinu. Aðspurt um það hvort búíð hafi verið að ákveða fyrirfram hvaða einstaklinga ætti að handtaka á mánudeginum, kvað vitnið það alls ekki vera rétt. Vitnið hafi ekkert vitað um það á föstudeginum hvað myndi gerast á mánudeginum en vitnið hafi fengið fyrirmæli á mánudagsmorgninum um að fara á vettvang vegna

mótmælanna. Þá hafi enginn vitað um það hvernig verkefni lögreglunnar yrði eða myndi þróast. Vitnið kvað lögregluna hafa margítrekað reynt að fá fólkið til að fara af vettvangi en það ekki gengið eftir. Þegar ákærðu hafi verið handtekin, höfðu þau öll áður verið handtekin fyrir um morguninn og færð af svæðinu, svo að lögreglan hafi verið búin að reyna vægari úrræði áður en til handtöku kom. Þau sem hafi verið handtekin hafi öll verið innan vinnusvæðis en hins vegar skipti það yfirleitt ekki máli hvort fólk sé innan afmarkaðs svæðis eða ekki sé á annað borð nauðsynlegt að beita 19. gr. lögreglulaga. Kvað vitnið að í þessu tilviki hafi öllum verið gefin almenn fyrirmæli um að yfirgefa vinnusvæðið. Þeir sem ekki hafi hlýtt þeim fyrirmælum hafi fengið í framhaldi skýr fyrirmæli frá lögreglu um að yfirgefa svæðið og hafi því ekki verið hlýtt hafi fólk verið handtekið og flutt af svæðinu.

Vitnið E kom fyrir dóminn og kvaðst hafa heyrt þegar lögregla beindi þeim fyrirmælum til mótmælenda að yfirgefa vinnusvæði. Kvaðst vitnið sjálft hafa sætt handtöku. Vinnusvæðið hafi eingöngu verið markað með keilum og böndum og hafi svæðið sífellt verið á hreyfingu. Taldi vitnið að bæði mótmælendum og lögreglu hafi stundum stafað hætta af vinnuvélum innan svæðisins.

Vitnið F, sem einnig er ákærður í máli S-1/2014, gaf skýrslu í máli þessu sem vitni. Kvaðst vitnið ekki hafa orðið vitni að handtöku ákærðu en vitnið hafi séð ákærðu liggja á svæðinu í sama mund og vitnið var sjálft handtekið.

Önnur sönnunargögn.

Upplýsingaskýrsla lögreglu liggur fyrir í málinu og er hún rakin undir kaflanum „málsatvik“. Var ákærða þá borin út af vinnusvæði, sem búið var að loka af og ákærða neitaði að yfirgefa, handtekin og flutt á lögreglustöð.

Ákærða lagði fram fjölda ljósmynda sem teknar voru umræddan dag en eru þó ótímasettar. Þá lagði ákærða einnig fram myndband, sem sett hafði verið saman um mótmælin í Gálgahrauni og handtökur og úr fréttatíma RÚV. Að auki lagði ákærða fram útskrift úr fésbókarsíðu G og athugasemdir við fésbókarsíðu lögreglunnar á höfuðborgarsvæðinu.

Ákærða lagði fram ljósmyndir sem sýna hvar hún er borin út af svæðinu.

Forsendur og niðurstöður.

Ekki er ágreiningur um að ákærða, ásamt fleira fólki, var í Gálgahrauni umrætt sinn í þeim tilgangi að mótmæla væntanlegri vegagerð í gegnum hraunið.

Samkvæmt 1. mgr. 73. gr. stjórnarskrár Lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 eru allir frjálsir skoðana sinna og sannfæringar og skv. 2. mgr. á hver maður rétt á að láta í ljós hugsanir sínar, en ábyrgjast verður hann þær fyrir dómi. Þetta segir að tjáningarfrelsið er takmarkað þannig að það gengur ekki lengra en önnur stjórnarskrárvarin réttindi manna, t.d. varðandi eignarétt og almannaheill. Í máli þessu höfðu þar til bær stjórnvöld tekið ákvörðun um að leggja veg um Gálgahraun og ekki liggur annað fyrir í málinu en að þau hafi haft þar til bær réttindi og heimildir til að leggja umþrættan veg. Þá liggur fyrir að lögregla eða framkvæmdaraðili Vegagerðarinnar færði til merkingar, sem voru keilur og borðar, eftir því sem verkið vannst. Þýddi það að færa þurfti merkingar til sem afmörkuðu

fyrirhugað vinnusvæði. Við það hafi einhver hluti mótmælenda lent innan merkinga á væntanlegu vinnusvæði. Af myndbandi því, sem ákærða lagði sjálf fram, má sjá og heyra lögreglu ítrekað biðja mótmælendur í gegnum gjallarhorn að fara út af vinnusvæðinu. Hefur það ekki farið fram hjá neinum sem var í næsta nágrenni lögreglu.

Ákærða krefst sýknu í máli þessu og kveðst ekki hafa óhlýðnast fyrir mælum lögreglu. Í málinu liggur fyrir fjöldi ljósmynda sem ákærða lagði fram. Eru þær teknar af fréttaveitum og af einstaklingum sem ekki liggur fyrir hverjir eru. Verður að taka ljósmyndum þessum með fyrirvara um sönnunargildi þeirra, en ekki er ljóst af þeim hvenær dags eða í hvaða tilgangi þær voru teknar en fyrir liggur að ákærða var handtekin bæði fyrir og eftir hádegi þennan sama dag.

Málsvörn ákærðu byggist á því að aðgerðir lögreglu hafi stangast á við stjórnarskrá Íslands og Mannréttindasáttmála Evrópu. Vísar ákærða í 73. og 74. gr. stjórnarskrár Íslands nr. 33/1944 og 10. og 11. gr. Mannréttindasáttmálans. Hafi aðgerðir lögreglu haft það eina markmið að koma í veg fyrir friðsamleg mótmæli ákærðu og annarra sem þar hafi verið staddir. Þá hafi aðgerðir lögreglu haft annarlegan tilgang sem hafi verið sá að fá fólk til að gerast brotlegt við lög og í þeim tilgangi að geta brotið mótmælin á bak aftur. Í því skyni hafi lögregla stækkað afmarkað svæði jafnóðum og búið var að vísa fólk út fyrir fyrra svæði. Í kjölfar þess hafi lögregla gripið til alvarlegra aðgerða sem hafi verið handtökur og frelsissviptingar og í mörgum tilfellum vistun í fangaklefa.

Ákærða byggir á því að hún hafi átt stjórnarskrárbundinn rétt til að mótmæla, svo framarlega sem það væri gert á friðsaman hátt. Engu ofbeldi hafi verið beitt í umrætt sinn og þá hafi hún ekki veitt neinn mótþróa þegar lögreglan handtók hana. Þá taldi ákærða þá hagsmuni sína og réttindi til að halda uppi lögmætum mótmælum meiri en þá hagsmuni Vegagerðarinnar að eyðileggja Gálgahraun. Þá hafi skilyrði 19. gr. lögreglulaga ekki verið uppfyllt, enda hafi ákærða mátt vera þarna þar sem um lögmætan tilgang var að ræða og hún hafi verið utan merkts svæðis og að auki hafi hún ekki verið ógnandi né hafi verið um upppot að ræða.

Af myndskaiði sem ákærða lagði fram má sjá að nokkrir mótmælendur leggjast flötum beinum á jörðina rétt fyrir framan tönn jarðýtunnar og hlusta á lögreglumann vísa þeim burt af svæðinu en þau mótmæla. Engar tímasetningar eru á myndbandinu svo að ekki er ljóst hvort um var að ræða mótmæli fyrir eða eftir hádegi. Hins vegar sjást vel afmarkanir svæðisins með keilum og borðum, sem átti ekki að dyljast neinum sem horfði yfir athafnasvæðið. Þá heyrir einnig á myndskaiðinu að lögregla hvetur fólk ítrekað í gjallarhorni til að fara út fyrir vinnusvæðið.

Ákærðu Sveinbjörgu er gefið að sök að hafa ekki hlýtt fyrir mælum lögreglu í umrætt sinn en hún kvaðst hafa verið í hrauninu í lögmætum tilgangi þegar hún var handtekin og aldrei neitað lögreglunni um að yfirgefa svæðið. Samkvæmt framburði vitnanna A og B lögreglumanna var ákærða innan merkts svæðis þegar henni voru gefin skýr fyrir mæli um að færa sig en hún neitaði með því að hreyfa sig ekki. Þá staðfesti vitnið F að mótmælendur hafi verið innan merkts svæðis þegar lögregla handtók þá og færði þá út af svæðinu. Þá staðfesti vitnið C að mótmælendum hafi verið gefin skýr fyrir mæli í gjallarhorn um að færa sig út af afmörkuðu vinnusvæði áður en lögreglumönnum hafi verið gefin fyrir mæli um að

hafa afskipti af hverjum og einum og þá handtaka þá ef þeir færu ekki að fyriræmum lögreglu. Vitnið Guðmundur Hörður staðfesti einnig fyrir dóminum að lögregla hafi beint þeim fyriræmum til mótmælenda að yfirgefa vinnusvæðið og vinnusvæðið hafi verið markað með keilum og böndum.

Í ákærinni er ákært fyrir að hlýða ekki fyriræmum lögreglu og brotið talið varða við 19. gr., sbr. 41. gr., lögreglulaga. Margar lærðar greinar hafa verið skrifaðar um rétt einstaklinga til skoðana- og tjáningarfrelsis og er sá réttur bundinn í 73. gr. stjórnarskrár Íslands nr. 33 frá 1944 en þar segir í 1. mgr.: „Allir eru frjálsir skoðana sinna og sannfæringar.“ Í 2. mgr. segir að hver maður eigi rétt á að láta í ljós hugsanir sínar, en ábyrgjast verði hann þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar sambærilegar tálmanir á tjáningarfrelsi megi aldrei í lög leiða. Í 3. mgr. segir að tjáningarfrelsi megi aðeins setja skorður með lögum í þágu allsherjarreglu eða öryggis ríkisins, til verndar heilsu eða siðgæði manna eða vegna réttinda eða mannorðs annarra, enda teljist þær nauðsynlegar og samrýmist lýðræðishefðum.

Samkvæmt 15. gr. lögreglulaga nr. 90/1996 er lögreglu heimilt að hafa afskipti af borgurunum í því skyni að halda uppi almannafríði og allsherjarreglu, til að gæta öryggis einstaklinga og almennings eða til að afstýra brotum eða stöðva þau. Í þessu skyni er lögreglu m.a. heimilt að vísa fólki á brott eða fjarlægja það og fara inn á svæði í einkaeign og fyrirskipa brottflutning fólks af þeim. Í 19. gr. er síðan að finna almennt ákvæði sem kveður á um skyldu borgaranna til að hlýða fyriræmum lögreglunnar. Það er meginregla íslenskrar stjórnskipunar að enginn geti komið sér hjá því að hlýða yfirvaldsboði í bráð þótt hann vefengi heimildir stjórnvalda, sbr. 60. gr. stjórnarskrárinnar. Þótt ákærða teldi sig hafa ástæðu til að draga í efa að heimilt væri að ganga svo langt sem raun ber vitni við vegaframkvæmdir, veitti það ekki rétt til að hindra framkvæmdir hennar á þann hátt, sem ákærða gerði. Í máli þessu liggur fyrir að ákærða hlýddi ekki augljósum fyriræmum lögreglu um að fara út af vinnusvæðinu og láta af aðgerðum sínum að því marki sem hún gekk á rétt annarra til að halda áfram lögmætum framkvæmdum og voru aðgerðir lögreglu því nauðsynlegar í umrætt sinn og samrýmast heimildum 3. mgr. 73. gr. stjórnarskrárinnar.

Ákærðu átti að vera fullljóst að hún var að fara gegn fyriræmum lögreglu, enda hafði hún verið handtekin fyrr um morguninn fyrir sömu háttsemi.

Telur dómurinn engu máli skipta hvort merkingar hafi verið komnar áður eða eftir að ákærða lagðist niður á svæðið, þar sem henni mátti vera fullljóst að þegar lögreglan bað hana að fara af svæðinu var ákærða þá þegar innan merkinga um vinnusvæði.

Þá breytir engu þótt ákærða hafi ekki neitað að yfirgefa svæðið, heldur felast í þeirri háttsemi einni að standa ekki upp og yfirgefa svæðið þegar henni var fyrirskipað það, með þeim afleiðingum að lögregla þurfti að bera ákærðu út af svæðinu, mótmæli við fyriræmum lögreglu.

Telur dómurinn ákærvaldið hafa fært fram lögfulla sönnun þess að ákærða hafi gerst brotleg eins og greinir í ákæru og verður henni gerð refsing fyrir. Er háttsemin réttilega heimfærð til refsíákvæða í ákæru.

Ákærðu hefur ekki verið gerð refsing áður. Þrátt fyrir að ákærða hafi verið í friðsamlegum mótmælum í Gálghaumi umrætt sinn, þá verður sá tilgangur ekki metinn henni til refsilækkunar í máli þessu þar sem mótmæli ákærðu gengu lengra en stjórnarskrárvarinn réttur hennar var. Er þeirri málsástæðu ákærðu hafnað.

Er refsing ákærðu ákveðin 100.000 krónur í sekt til ríkissjóðs, sem ákærðu ber að greiða innan fjögurra vikna frá uppkvaðningu dóms þessa en sæta ella fangelsi í átta daga. Ákærða greiði allan sakarkostnað, sem eru málflutningslaun skipaðs verjanda hennar, Ragnheiðar E. Þorsteinsdóttur hdl., sem þykja hæfilega ákveðin 150.000 krónur að meðtöldum virðisaukaskatti.

Ástríður Grímsdóttir héraðsdómari kveður upp dóm þennan.

Dómsorð:

Ákærða, Sveinbjörg Vilhjálmsdóttir, greiði 100.000 krónur í sekt til ríkissjóðs innan fjögurra vikna frá uppkvaðningu dóms þessa en sæti ella fangelsi í átta daga.

Ákærða greiði allan sakarkostnað, sem eru málflutningslaun skipaðs verjanda hennar, Ragnheiðar E. Þorsteinsdóttur hdl., 150.000 krónur að meðtöldum virðisaukaskatti.

Ástríður Grímsdóttir.

Rétt endurrit staðfestir

Héraðsdómur Reykjaness 9.10. 2014.